

03045

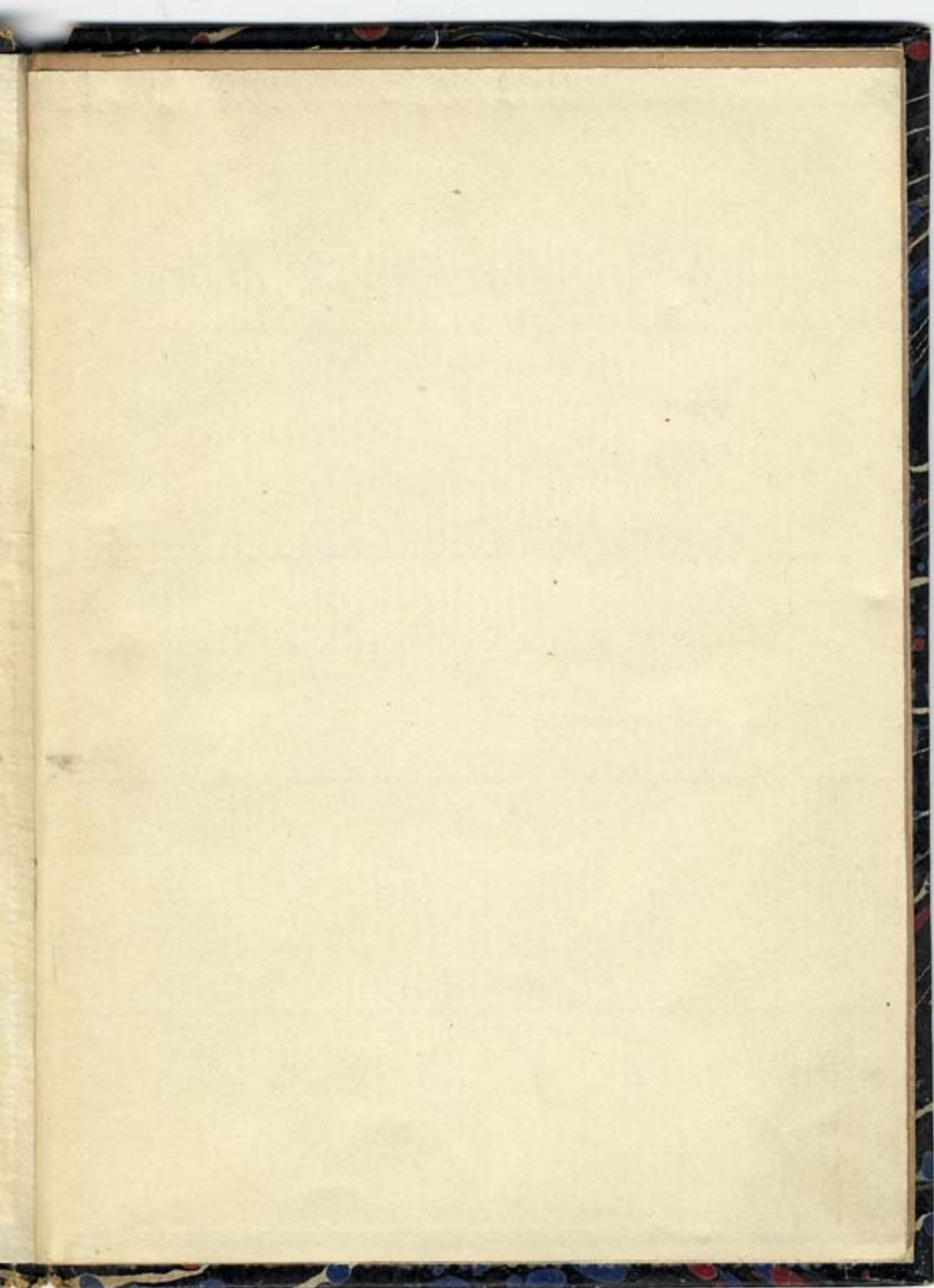

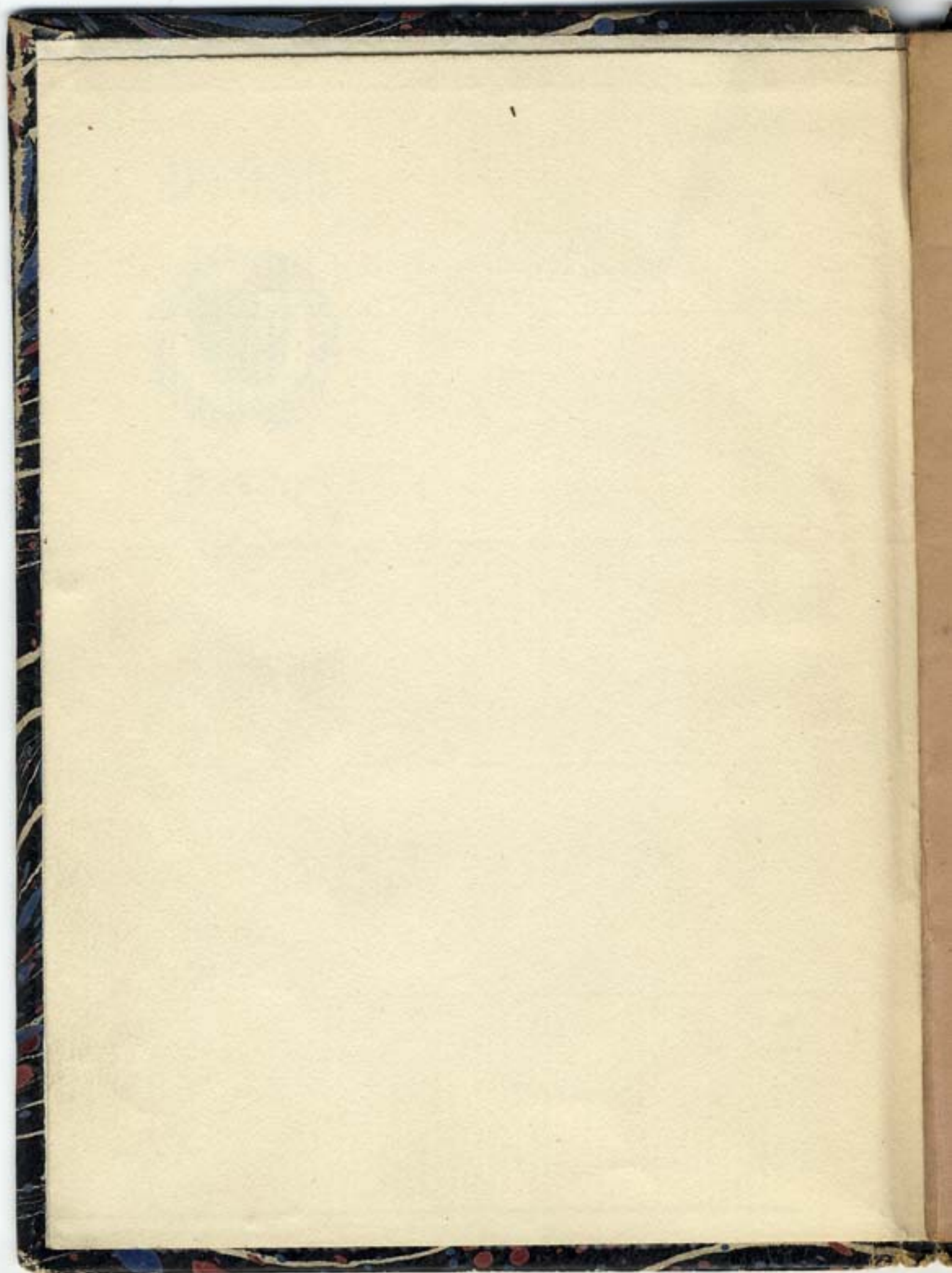
B 1931/44

Ohc Ex A
(Ret, Smatr)

Juhler

FI.

17

FÖR STOCKHOLMARNE

något till att behjerta.

Af

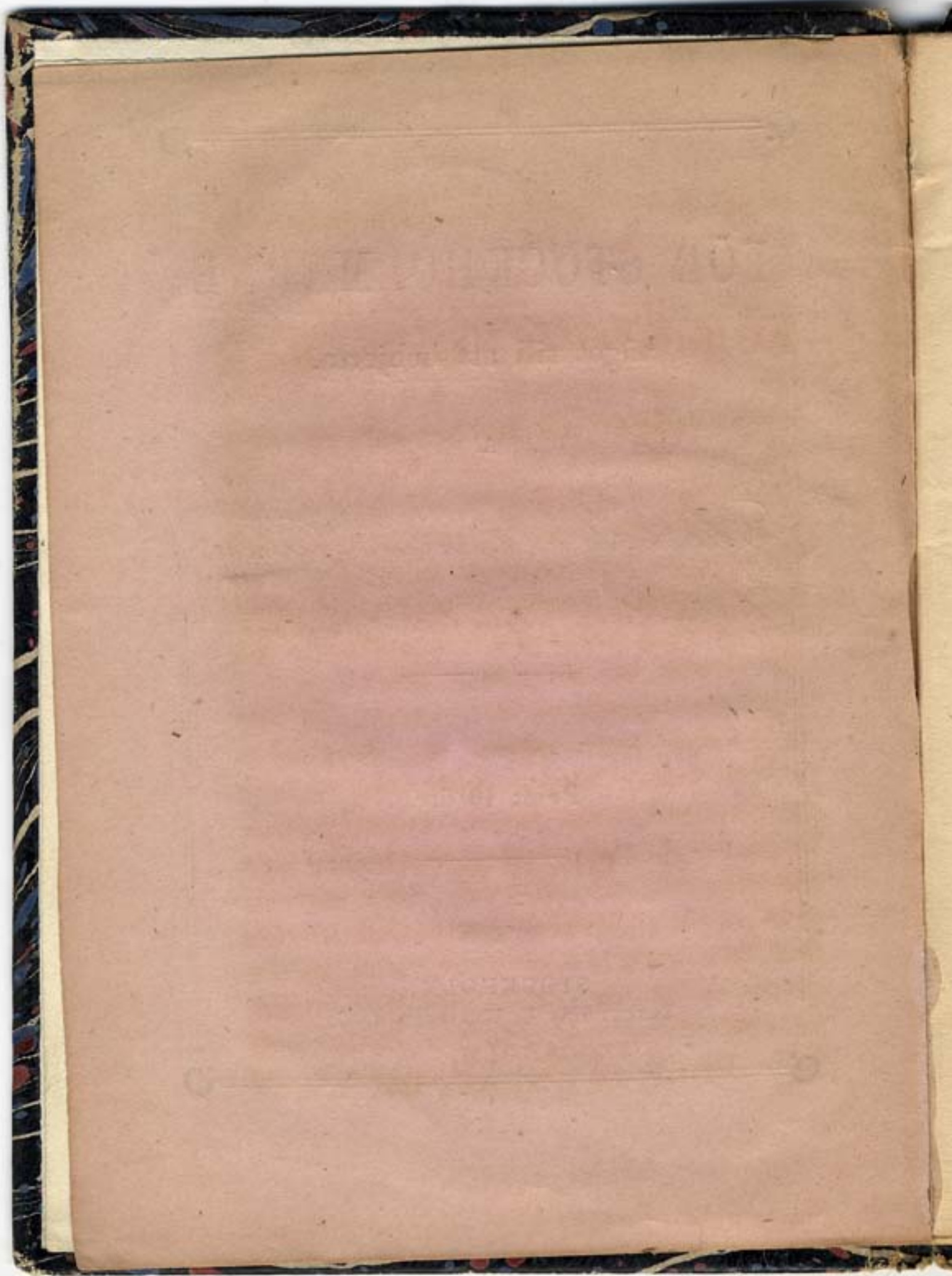
Charlotte Amalia Jubler.

—•••—

Pris: 10 öre.

—

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL, 1867.

FÖR STOCKHOLMARNE

något till att behjerta.

Af

Charlotte Amalia Juhler.

—••••—

Pris: 10 öre.

—

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL, 1867.

FOR THE YEAR 1850

of the

of the

of the

of the

of the

Menniskan, som är beroende af andras godtycklighet och henne underordnade djur, äro af alla varelser på jorden, åt hvilka Skaparen gaf lif och anda, de mest beklagansvärda; ty uti naturens rike bygga djuren ofvan och under henne sina boningar, fukt fria, varma och passande till klimatets omvexling under årets alla tider, äfven då den hårdaste årstiden inträffar eller också undfly de den kalla, för att taga flykten till den varma zonen.

Huru annorlunda förhåller det sig icke med deras herre, menniskan. Henne har civilisationen fråntagit rätten till att ombona sig och bygga annorlunda än konstens lagar det förestafva och sjelfförvärfda eller ärfda medel det medgifver, men icke en gång en åttiondedel af Stockholms innevägnare ega medel att sjelfva bygga.

Utan att vara pelsbevuxna eller befjädrade äro största delen flyttfoglar lika, dock icke så att de hafva sig anvist ort

inkomma genom lagda ställningar och bräder, till undvikande af vattnet, att gå på. Det låter nästan otroligt och likväl är förhållandet så, att icke ett utan flera pumpverk borde finnas i alla dylika hus till att under vintren och förnämligast om våren kunna anlita.

De som behöfva våningarne undgå icke sitt deltagande i den förpestade atmosferens spridning från gårdens uthus; väl sätter sig vattnet under golfbräderne, men det stannar kvar öfver sommaren i sina djupa gropar öfver förruttnad jordmylla, år efter år sig djupare nedfrätande, och i sådana hus vistas utom enskilda personer en 30 à 40 familjer, väl mindre, men stundom ännu större antal.

Bristen på små lokaler gör att, utan afseende på belägenheten, de ögonblickligen inrymmas. När den öfversta våningen är färdig inredes den innan trapporna har fått sina ordentliga steg insatta, hvarpå den utbyres till den nu vanliga taxan för hvarje rum. I andra länder blir ett stenhus stående som inredt och obebodt ett helt år

omkring, under stark kakelugnseldning för att förekomma den skadliga utdunstningen, som alltid räcker sin tid uti ett nyuppmuradt hus, innan inflyttningen föregår. Men det första vilkoret för all mensklig tillvaro är ju ett tak öfver hufvudet och fyra väggar omkring sig, och derföre att detta, oaktadt penningar på handen, icke står under långt och mödosamt letande till att kunna finna, gör procentaren sin marknad på tvångsmålets bekostnad. Han må inreda, blott tänkande på reela rum och intet annat, så obeqvämt som möjligt, blott lägenheterbestå af enskilda rum och små lokaler, kan det nöjaktigt beräknas att alla bli till flyttningstiden ordentligt upptagne. Personer med verklig omtanka för viktiga förnödenheter, äro tvungna att bebo rum, hvartill ingen vedbod finnes, dess bränsle tages från någon från »inrättningarne» till mera än dubbelt mot hvad den under bästa inköpstiden kunde fås för, ett ständigt trälände måste tillsättas, och inverkan så väl af hushyrans som af brändslets dyrhet gör omsider egen nödställd belägenhet.

Äfvenså bör det medtagas i beräkningen att den fattige, vare sig den qvinliga eller manliga arbetaren, har för sig och de sina, litet att omhölja sig med för dagen, äfvenså för natten att nedbädda sig uti och dertill lägges att vilkoren förestafva tarflig föda och understundom rätt knappa mål för dagen och ren försäkelse och helt och hållet umbärande, under det att eldningen med det dyra bränslet, som, om man ock har en leda för den, är så illa afpassad efter lägenheten att spekulanter har sitt yppersta tillfälle att iakttaga just i och med detsamma vintren isbelägger sig i all sin hårdhet, och blir den uthållande, huru många göra icke då sig rika genom husvärdarnes förhållande till sina hyresgäster, och de förre låta antingen penningen oupphörligt klinga i sina jernkistor eller också lefva de och deras familjer så som vore hvarje dag den siste.

Emedlertid lefva de af penningeväldet undertryckte, slagne uti en alla lemmar dofnande boja, hvilken stannar arbetsifvern och framkalla en både på lynnet och hjertat

inverkande förbittring. Är det icke så som Tophelius säger: »Håller man ett folk för dåligt, då blir det elakt.» Men det stannar icke dervid. En sådan belägenhet, snarare till- än aftagande för arbetaren, som den, att det för honom är omöjligt att få andra, än i högsta grad osunda rum och det för en hyra, hvaraf tredjedelen af den som nu erläggas vore mera än väl betalt, gör menskligheten lika varm som omenskligheten är kall; likväl kunna sjukhusen aldrig blifva tillräckligen utvidgade. Utom dem, huru ofta störs icke lugnet, under det hjertat kämpar för sitt bristande, af husvärden, som intill sista minuten fordrar ut sin hyra, och hvilken förtviflad ansträngning under den brutna helsan och arbetslösheten för att betala den tryckande hushyran. Utan hopp om att kunna inlösa dem åter, sätter arbetaren sina hedersplagg för en spottstyfver på assistansen, för att sedan gå i trasor som knappast skyla honom och som göra honom förfallen så väl i egna som i andras ögon.

Husvärderna, på detta viset procentande och rastlöst uppförande hus, är lika samvetslös som hjertlös; hos honom finnes ingen lefvande gnista af barmhertighet; han kan förneka sin mensklighet så långt, att han utan besinning låter verkställa vräkningar då termometern utvisar de på bar backe outhärdliga 20 gradernas köld. Den som icke har liquiderat hyran vet hvad på knackningen betyder, och intet finnes till som bittrare korsar vägarna och gifver hjertat marter än husvillhetens förtviflan. Med hyran sammansparad löpes ändå fara för densamma, i följe af oerhörd brist på enskilda rum att få hyra. Ofta tager det flera månaders tid och ansträngande möda i anspråk, utan annan ersättning för all den bortkastade tiden, än ett uselt rum för den allra högsta hyra som kunde begäras.

Det är till roten der det onda har inlokaliserat sig sträfvandet bör vara att komma; icke disponeras öfver mindre penningar nu än för 20 à 30 år tillbaka; men bränvins-patronerna och husvärderna florerar nu vida mera på arbetarens bekostnad;

deruti ligger det upp och nedvända i samhället, som man allmänt påstår är sjukt, mycket sjukt, till den grad att man öfverklagar dess rutenhet.

En af de gamle fäderna säger: »Hvarje dag gifver tillfälle för en god utöfning; men den sanna välgerningen som ovilkorligen bringar öfver dig himlens välsignelse, är dig icke många gånger gifvet att utöfva under lefnadens lopp.»

Den sannaste af alla välgerningar erbjuder ett tillfälle nu till utöfning, genom aktieinteckningar, större och mindre känbar af penningar, materialer och slutligen 30 öre inbetalning för månaden till uppförande af ändamålsenliga arbetare-bostäder, varma, fuktfria och bekvämt inredda.

Ordspråket säger: många bäckar små, gör en stor å. Svenskarne med skäl prisade för deltagande, skola måhända utvidga den föreslagna välgerningen så den ringlar sig kring hela landet och der hvarest ett allt igenom godt hjerta finnes, torde nog insamlingen för detta ändamål bestridas och insändas till Huldbergs bokhandel, Stock-

holm, Bazaren, som i de offentliga tidningarna skulle redogöra för inflytande medel.

Hufvudstaden tillhör hela landet. Ingen ort, icke den aldra aflägsnaste, finnes, som icke i sin mån befolkar Stockholm och detta gör åter igen sin inverkan på hela landet. Detta är en sak, en annan är den, att om ett tillräckligt antal bostäder byggas, blir det en fördel för alla hyresgäster i Stockholm, såväl för den som innehar den minsta, som för den, hvilken bebor den största våningen och husvärds-procentarne skola genom att få hålla sina rum lediga, både omskapa dem och nedsätta hyrorerna jemförligtvis med arbetare-bostädernas.

Låtom derföre kraft och förmåga der-till uppbjuda sig; mången tomt skall bli skänkt, och många aktier tecknade för att tillmötesgå företaget, så snart som möjligt; ty det tål icke att längre uppskjutas, icke en dag, ej ens en timma.

Då tomten erhålles gratis beräknas ett rymligt rum, kök och tillräckligt utrymme för 500 rdr. Det utgör 30 rdr ränta, som hyra, 40 rdr inbesparas för arbetaren,

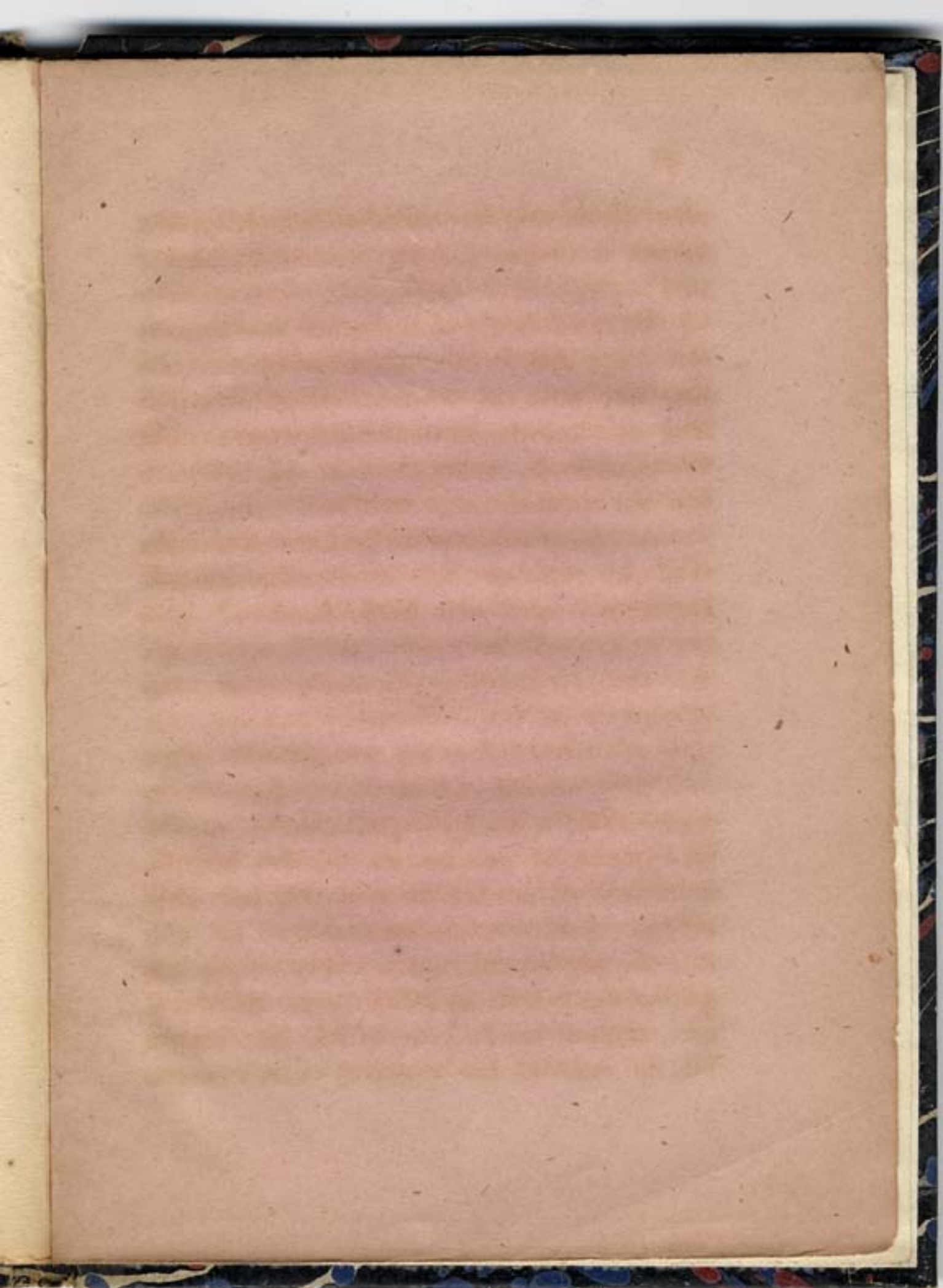
genom den minskade åtgången af bränsle, mycket genom förekommandet af de nu ständiga och oundvikliga flyttningarna, den skingrade tiden derpå oupphörligen och på att undslippa krafternas förtäring, sjukdomsfall och apotheks anlåtande, som i de usla nästen upptagna till boningsrum förorsakas.

Om 30 rum uppföres under samma takås och hvartdera gör anspråk på 500 rdr, utgör det 15,000 s. m. för hvarje bostad. Man antager att ibland Stockholms befolkning finnes 10,000 arbetare. En bostad för hvarje 1000 tyckes vid första påseende icke vara någon öfverdrifven fordran och när hyrorna betäcker räntorna, äfventyras ingen det ringaste på sina intecknade penningar och dertill utöfvas genom dem den ädlaste välgörenhet; men för att icke stanna dermed och för att komma intecknarne till hjälp är 30 öre inbetalning för månaden icke att fästa minsta afseende vid; medan det utgör under hvarje inbetalning för året 3 rdr 60 öre. 1000 personers inbetalning uppgår till 3,600 rdr. Visst undgår icke några tusen personer att bevekas till 30

öres inbetalning för månaden, och ordspråket
vinner meningen för sig om många bäckar
små

Byggmästare och arbetare äro sinnade
att lägga hand till verket, fabrikörer och
handtverkare att skänka bidrag till inred-
ning och många hjertan slå, förväntansfullt
emotseende en enkel, men snygg, helsosam
och varm lokal för arbetaren.

Alltså, gripen verket an och belöningen
skall bli att se det krönt af mennisko-
kärlekens varma och heliga hand.

575
13
150
75
900

